

veritat o mentida. Si és necessari, l'experimentador fa una explicació addicional d'aquells ítems que el subjecte no entén.

En funció de les respostes obtingudes es suggereix la identificació del subjecte amb un món cultural o altre.

Finalment, amb l'objectiu d'avaluar l'autoconcepte dels deficients auditius, des del punt de vista de la seva multidimensionalitat, s'ha realitzat una adaptació de l'ESCALA D'AUTOCONCEPTE dissenyada per VILLA i al. (1992). La selecció d'aquesta escala es deu a la seva validesa de constructe i la fiabilitat demostrada amb una mostra d'adolescents oients d'entre 12 a 18 anys del País Basc. Es tracte, per tant, d'una escala aplicada a una mostra de subjectes de parla espanyola, les edats dels quals coincideix amb les de la mostra d'aquest estudi.

Com en les proves anteriors, l'adaptació de la prova ha estat un pas previ necessari abans de la seva administració. Bàsicament, s'ha realitzat alguna modificació a nivell lingüístic mitjançant la simplificació gramatical i de contingut semàntic. Per a cada ítem, el sord podia rebre una explicació addicional tot vetllant que fos completament neutre.

Per exemple, en l'ítem n°6 que es pregunta al sord si li agrada el seu físic, es podia substituir el terme "físic" per "cos i cara"; o en l'ítem n°8, que textualment diu "tinc confiança en mi mateix", es podia explicar el terme "tenir confiança" dient "jo se que faig bé les coses, estic segur".

L'escala està formada per un total de 29 ítems, que fan referència a diferents dimensions de l'autoconcepte en l'àmbit educatiu, i sobre els quals els subjectes han de confirmar la seva veracitat (veure annex pàg.10).

En primer lloc, la valoració que l'adolescent realitza sobre sí mateix, la seva acceptació i la pròpia visió que manifesta sobre la seva valúia com a persona (ítems:3,6,8,9,16,20,21,25,26). Aquesta dimensió forma part del primer factor de l'escala d'autoconcepte que s'anomena autoestima.

En segon lloc, el seu aspecte físic, dimensió força important en aquestes edats (ítems: 2,7,11). Els adolescents necessiten sentir-se a gust amb ells mateixos, des del punt de vista físic, sentir-se atractius ja que aquests aspectes són una base per a la relació amb els altres companys i, sobretot, amb els de l'altre sexe.

En tercer lloc, la dimensió social. Ser capaç d'establir relacions amb els altres, veure's acceptat, tenir amics; en definitiva, desenvolupar la capacitat social sense dificultats ni especials problemes. Els ítems que corresponen a aquesta dimensió són els següents: 5,10,13,14,15,17,18,23, 24,27,28,29.

L'autoconcepte físic i la sociabilitat, tot i considerar-se teòricament diferents i independents, es fonen en un sol factor anomenat: autoconcepte social. L'autoconcepte social i el grau d'acceptació d'un mateix són factors força importants durant l'adolescència (12-18 anys) ja que el subjecte percep un clima on s'afavoreix la interacció, la confiança i la proximitat de les relacions. Aquest factor és el que ha estat explorat amb més deteniment en els estudis realitzats amb subjectes sords.

Finalment, en quart lloc, la dimensió acadèmica. Valorar-se positivament des del punt de vista de la seva capacitat d'aprenentatge, del seu rendiment i sentir-se valorat pels professors, pares i companys (ítems: 1,4,12, 19,22). Aquest és el tercer factor present en l'escala: autoconcepte acadèmic.

La major part dels estudis es centren més en la influència del sistema d'escolarització en l'autoconcepte del deficient auditiu (integració, escola

especial o residència) que en el rendiment acadèmic aconseguit en cadascun d'ells. En tot cas, la relació causal establerta entre ambdòs variables, autoconcepte acadèmic i rendiment acadèmic, encara no està resolta.

Mentre alguns autors demostren que l'autoconcepte acadèmic incideix sobre el rendiment escolar (FELSON, 1984; MARSH, 1990), altres no hi troben cap relació (POTTEBAUM, KEITH i EHLY, 1986).

5.3.2 Escala d'actitud tipus Likert per a valorar l'acceptació escolar.

Objectius i condicions de realització:

Un dels aspectes més importants de la integració és l'establiment de relacions d'acceptació i suport entre l'alumnat amb necessitats educatives especials i els companys d'aula.

Durant l'adolescència, aquestes experiències socials amb els companys adquireixen especial importància en la construcció de la pròpia identitat. La influència que tenen els companys sobre el desenvolupament social d'un mateix està fora de tota discussió. L'alumne sense handicap pot actuar com a model de comportament del company discapacitat.

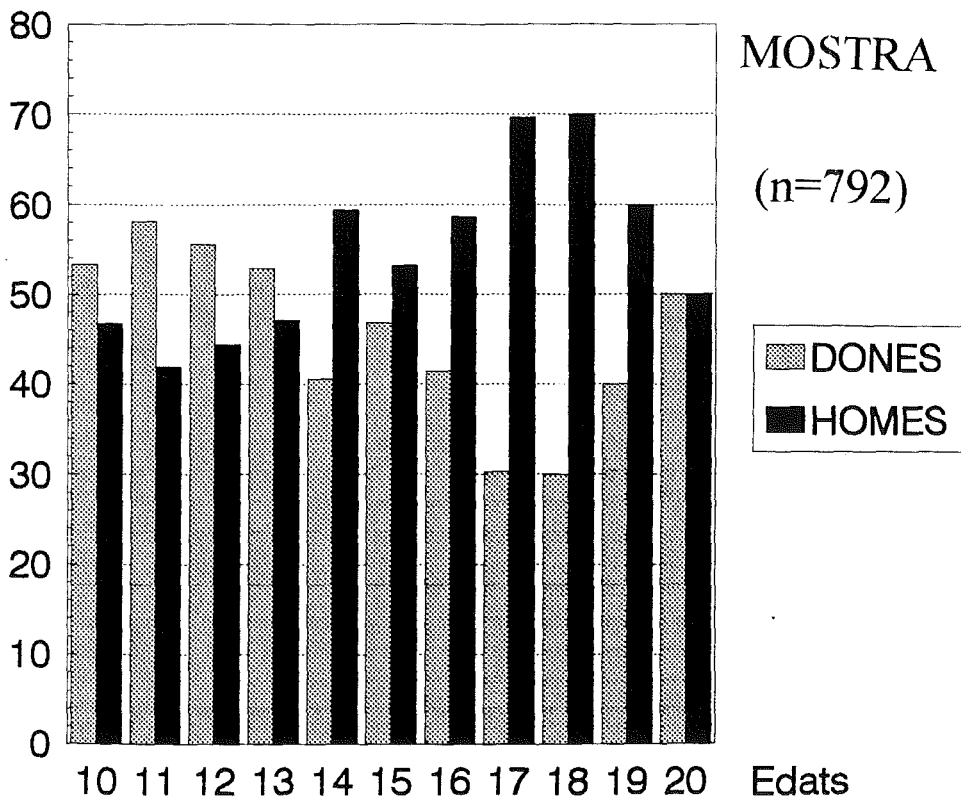
Per tant, per avaluar les actituds vers la integració escolar d'alumnes sords, s'ha emprat l'Escala d'Actituds dels Mestres vers la Integració Escolar (LARRIVÉE i COOK, 1979), adaptada al castellà per GARCIA i ALONSO (1985), amb un coeficient de fiabilitat alpha de .86. Per aquest estudi no es va utilitzar els 30 ítems del qüestionari, sino que es van seleccionar aquells que més s'adequaven a l'objectiu esmentat. L'últim pas va ser la reestructuració del contingut dels ítems escollits considerant les característiques dels subjectes objecte d'estudi i l'ampliació de l'escala amb altres ítems d'interès. Per veure l'escala definitiva es pot consultar la pàg.12 de l'annex.

L'escala es valora de 1 a 5, sent la puntuació 3 el punt mig. La puntuació 1 vol dir estar totalment d'acord amb el contingut del ítem i la puntuació 5 vol dir estar totalment en desacord. La direccionalitat de les respostes s'ha de canviar pels ítems nº 2, 3, 5, 7, 10, 11, 14, 15 i 18. L'administració va ser col.lectiva i es permetia l'explicació de qualsevol de les paraules desconegudes incloses en el qüestionari.

La mostra està formada per un total de 792 adolescents oients de Catalunya, dels quals 374 són noies (47%) i 418 són nois (53%). L'edat dels subjectes està compresa entre els 10 i els 20 anys, però és als 13 i 14 anys on

s'observa una major concentració de subjectes (19% i 20%, respectivament). A la pàgina 40 de l'annex s'ofereix una descripció més detallada d'aquestes dades.

A continuació es mostra una gràfica on es relacionen ambdòs variables descrites: l'edat i el gènere.

Entre els 10 i els 13 anys, el percentatge de dones és superior al d'homes; en canvi, entre els 14 i els 19 anys el nombre d'homes supera al de dones, augmentant aquesta diferència a partir dels 17 anys. Als 20 anys, com

es pot veure, s'igualava el percentatge d'homes i de dones.

Conèixer les actituds d'un grup de persones vers un company deficient auditiu és important perquè permet explicar el seu comportament i, consegüentment, oferir la possibilitat de modificar-lo. En definitiva, és un primer pas per millorar les relacions intergrupals.

5.3.3 Tècnica del diferencial semàntic per a valorar la imatge social.

Objectius i condicions de realització:

La representació social de les persones amb handicap sensorial s'avalua a partir de la tècnica del diferencial semàntic (D.S; OSGOOD, 1952). El D.S mesura les respostes dels subjectes davant d'objectes o estímuls semàntics - anomenats conceptes- a través d'escala d'estimació definides per adjectius o descriptors bipolars. L'investigador és qui selecciona aquests conceptes en funció dels seus objectius (FERNÁNDEZ BALLESTEROS, 1992).

Per elaborar el D.S, s'ha tingut en compte, d'una banda, el diferencial semàntic de l'autoconcepte dissenyat per VILLA (1992) en funció de les paraules més utilitzades i indicades lliurement per 500 alumnes de 7è d'EGB

de Biscaia en respondre a la pregunta "qui sóc jo?" i, d'altra banda, els perfils de personalitat resultants de la representació social de tres conceptes: una persona que els entrevistats coneixen bé, una persona cega i una persona amb disminució física que va en cadira de rodes (PAICHLER i al., 1987).

El diferencial semàntic emprat en l'estudi està format per 31 parelles de descriptors bipolars relacionats amb la personalitat (pàg.15 annex).

Els ítems o escales seleccionades són les següents: tancat-obert; simpàtic-antipàtic; poc intel.ligent-molt intel.ligent; té molts amics-no té cap amic; inestable-estable; sincer-fals; dependent- independent; no pot aprendre res-pot aprendre molt; irresponsable-responsable; necessiat ajut-no necessita ajut; treballador-no treballador; parlador-callat; confiat-desconfiat; lent-ràpid; tranquil-nerviós; sociable-solitari; conservador-liberal; atent-distret; mal esportista-bon esportista; irritable-no irritable; inconstant-constant; va ben arreglat-va desarreglat; amable-descortès; insensible-sensible; sumís- autoritari; prudent-imprudent; segur-insegur; reflexiu-impulsiu; avorrit-divertit; passiu-actiu; pot fer coses difícils-no pot fer coses difícils.

La dificultat en trobar una mostra representativa de la població de

Barcelona, Girona i Sabadell, ha condicionat l'obtenció de dades a partir d'un sector social reduït, però controlat, i a l'abast de l'experimentador: els estudiants de primer curs que durant l'any acadèmic 92-93 estaven realitzant l'assignatura de Psicologia Evolutiva a la Facultat de Psicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

La mostra la formen un total de 222 estudiants que pertanyen a tres mòduls diferents, dos d'ells amb 76 alumnes i un de 70 alumnes. A cada mòdul se li demana valorar els descriptors de personalitat d'un tipus de persona diferent (conceptes): una persona sorda, una persona cega i una persona que coneixen bé (sense deficiència sensorial) que serà anomenada "normal".

Es demana als subjectes una puntuació que oscil·la entre 1 i 7, valorant la intensitat i la direcció convenient per a cada parella de descriptors. El valor del punt mig és 4.

La prova obté dades respecte a l'edat i el gènere dels subjectes que responen. Tanmateix, es va tenir en compte la familiaritat o l'amistat amb algun representant del grup estudiat (cecs o sords) per tal de valorar la seva

possible incidència en la imatge social del discapacitat.

L'anàlisi consisteix en contrastar les percepcions expressades en cadascun dels conceptes (cecs, sords i "normals") a partir de la comparació de mitjanes i l'anàlisi de la varianza.

6.

RESULTATS

6.1 INTRODUCCIÓ

Els resultats obtinguts es presenten seguint l'ordre dels objectius assenyalats en el capítol IV i intentant donar resposta a les preguntes formulades en relació a cadascun d'ells.

Així, en primer lloc s'exposen els resultats obtinguts en relació a la identitat i l'autoconcepte del sord tot analitzant la possible incidència de les característiques personals dels subjectes en ambdòs aspectes. A continuació es mostra l'actitud dels companys oients d'aula vers el sord i el capítol finalitza amb la imatge social de la sordesa.

6.2 IDENTITAT DE L'ADOLESCENT SORD

Amb l'objectiu de determinar amb quin "món" s'identifiquen els sords

de la mostra, s'ha administrat una escala tipus Likert de 16 ítems que els subjectes han d'assenyalar si són veritat o mentida. Com es recordarà, l'escala inclou un total de 16 ítems que fan referència a la identitat d'oients, de sords i "dual".

L'escala d'identitat obté un coeficient de fiabilitat Alpha de 0.7142 (pàg. 16 annex). Possiblement, el reduït nombre d'ítems que conformen l'escala i el volum de la mostra siguin la causa d'aquest índex de fiabilitat no massa satisfactori.

En primer lloc, s'exposen els resultats globals d'identitat i seguidament s'analitzaran les relacions establertes entre els ítems de l'escala i les variables intrínseques al subjecte: grau de pèrdua auditiva, edat del sord, presència d'altres membres sords en l'entorn familiar, competència lingüística oral i competència comunicativa, i el gènere.

En el següent quadre es descriu el nombre de respostes afirmatives per a cada grup d'ítems:

SUBJ.	O	S	D	IDENTITAT
1	5	1	2	OIENT
2	4	1	5	DUAL
3	3	0	1	OIENT
4	4	1	5	DUAL
5	1	3	4	DUAL
6	5	0	3	OIENT
7	3	1	4	DUAL
8	3	0	3	OIENT/DUAL
9	5	0	3	OIENT
10	4	1	5	DUAL
11	4	0	5	DUAL
12	2	1	3	DUAL
13	2	0	4	DUAL
14	4	0	4	OIENT/DUAL
15	4	2	5	DUAL
16	4	1	3	OIENT
17	2	1	2	OIENT/DUAL
18	4	2	5	DUAL
19	4	1	5	DUAL
20	4	0	5	DUAL
21	3	1	4	DUAL
22	3	5	5	SORD/DUAL
23	5	0	5	OIENT/DUAL
24	2	3	5	DUAL
25	4	3	5	DUAL
26	3	1	4	DUAL
27	4	1	5	DUAL
28	1	5	4	SORD
29	0	5	3	SORD
30	2	2	5	DUAL
31	4	1	5	DUAL
32	3	0	5	DUAL
33	5	1	2	OIENT
34	4	2	5	DUAL

De la lectura d'aquest quadre, cal destacar el fet de que únicament dos subjectes de la mostra (nº28 i 29) tenen una clara identificació amb el món cultural dels sords i, com s'observa, la puntuació atorgada als ítems corresponents a la identitat d'oient és molt baixa i nul·la, respectivament. Cal recordar que, en ambdòs casos, es tracte de subjectes que pertanyen a una família on hi ha altres membres sords, concretament un dels germans.

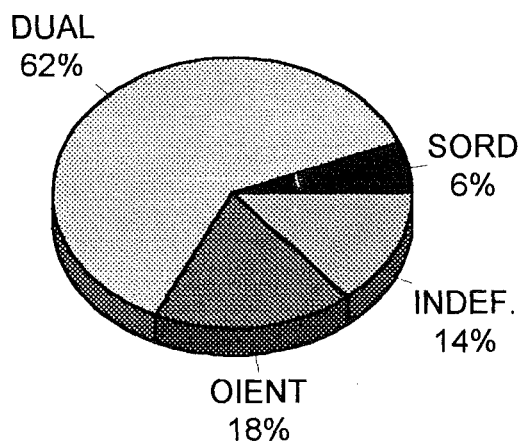
Segons COLE & EDELMAN (1991), els sords que s'identifiquen amb la comunitat de sords incorporen uns determinats valors, emocions i actituds que els fan sentir més acceptats i reduir sentiments de solitud.

El subjecte nº5, fill de pares sords, tot i mostrar una identitat dual, puntua els ítems de la identitat de sords per sobre de la major part dels seus companys. Aquesta última dada, contrasta amb els resultats del subjecte nº 13, també fill de pares sords, el qual respon negativament tots els ítems referents a la identitat de sord. Per tant, no es pot pressuposar que la transmissió d'un model positiu per part dels pares sords repercuteixi necessàriament en l'adopció de la identitat de sord.

En resum, el 62% dels adolescents sords (n=21, -10 sords profunds i

11 sords severs-) mostren una identitat dual, davant d'un 18% (n=6, -4 sords profunds i 2 sords severs-) que es senten clarament identificats amb el món dels oients. Un 6% (n=2, sords profunds) es decanten vers la identitat de sords i, finalment, un 14% dels subjectes (n=5) no es defineixen (subjectes n° 8,14,17,22 i 23):

IDENTITAT DEL SORD

Els resultats, per tant, suggereixen que la major part dels adolescents sords de la mostra accepten ambdòs "mons" culturals: el dels oients i el dels sords. Per tant, s'observa una **preferència generalitzada vers la identitat dual**. Aquesta seria l'opció més adequada segons SCHLESINGER & MEADOW (1972); COHEN (1978); SARFATY & KATZ (1978); i LEIGH & STINSON (1991).